

COSTACHE OLĂREANU OR ON THE DIARY AS A FORMATIVE SPACE

Nicoleta Simionescu

PhD Student, University of Bucharest

Abstract: This paper aims at analysing Costache Olăreanu's diary, Ucenic la clasici (Apprentice with the classics), which has a simple narrative style, even though it presents a substantial epic body. The diary is a fiction of sincerity and spontaneity and describes his years of apprenticeship between 1949-1953. Its main character is a young student, admirer of George Calinescu's work, who comes to Bucharest to finish his studies. The author thus assumes the risk Radu Petrescu was talking about in Parul Bereniceii: the danger of inventing a character that is very different from the writer.

Keywords: diary, fiction, literature, narratives, character, novel.

Raportat la speciile genului epic din postmodernitate, jurnalul a avut o evoluție spectaculoasă, devenind, în ultima perioadă, una dintre direcțiile cele mai importante din proza noastră contemporană. Până de curând, jurnalul era privit cu neîncredere și considerat o simplă schiță care urmează îndeaproape cronologia *operei propriu-zise* sau cronologia vieții autorului, cu evenimentele ei mari și mici. Singurii care descopereau valoarea paginilor de jurnal erau istoricii care urmăreau geneza *marilor opere* sau cititorii-voyeurii care căutau detalii intime din viața unui scriitor. Scriere de sertar, jurnalul a adus un suflu nou în cultura noastră, pe fondul perioadei în care politica discreționară a regimului comunist a produs o fragmentare a cursului literaturii române.

În articolul “Literatura de sertar”, publicat în *Luceafărul* (în anul 1998), Alexandru George identifică perioadele de “dezgheț” din politica puterii comuniste, perioade în care ni s-a revelat o întregă literatură de sertar, etichetată ca un succes al adevăratei creații artistice¹. (Relativa) Liberalizare s-a manifestat, pentru prima dată, imediat după moartea lui Stalin; aceasta

¹ Alexandru George, “Literatura de sertar” în *Luceafărul*, nr. 7 (351)/ 25 februarie 1998, p. 7.

a fost marcată, însă, de timiditate, dar și de o constantă, dar subtilă, supraveghere. Cea de-a doua etapă de liberalizare este cea de după 1960, perioadă în care s-au recuperat poeziile lui Blaga și Voiculescu, dar și operele altor scriitori valoroși. În cele din urmă, după 1970, debutează tardiv Leonid Dimov, M. Ivănescu și prozatorii care scriau deja de decenii: Radu Petrescu, Mircea Horia Simionescu, Alexandru George, Costache Olăreanu, Tudor Țopa etc. Aceștia din urmă aparțin *Școlii de la Tîrgoviște*, grupare care a avut constant un program nescris, în care genurile biograficului au avut un statut important. Membrii acestei grupări și-au scris o parte din operă în perioada realismului socialist, însă au respectat pactul noneditorialității după care se ghidau ca într-un fel de exil personal, publicându-și operele de sertar abia după împlinirea vârstei de patruzeci de ani. Fenomenul este specific “unei literaturi care și-a pierdut libertatea; oamenii nu și-au mai gândit (toate) scrierile în perspectiva apariției imediate, așa cum fusese înainte.”²

Literatura intimă practică de membrii acestei grupări are nenumărate puncte comune: *Tîrgoviștenii* își organizează jurnalul ca operă literară, în paginile acestuia fiind introduse și fragmente din notele zilnice ale colegilor; urmăresc depășirea convențiilor și a structurilor epice perimate, literatura lor fiind rafinată din punct de vedere stilistic, sofisticată și caligrafică; atât Radu Petrescu, cât și Mircea Horia Simionescu, Alexandru George, Costache Olăreanu sau Tudor Țopa recurg la experimentalism și la livresc, la autobiografic, și nu își ascund opiniile despre jurnal, teoretizând genul din interior.

Valoric, jurnalele pot fi situate, din punctul de vedere al lui Gabriel Dimisianu³, pe câteva trepte: există jurnale a căror valoare este dată strict de aspectul documentar pe care acestea îl vizează. Aceste scrieri ne vizează date inedite despre evenimente mai mult sau mai puțin importante, despre oameni și perioade istorice. Acestea nu țintesc să transmită fior estetic, nu vizează *performanța scriitoricească* pe care o visa Olăreanu alături de colegii de generație. La un nivel superior se situează jurnalele care nu mai vizează doar aspectul documentar, ci și pe cel expresiv, cu “forță de caracterizare și evocare, apte să-l proiecteze pe cititor într-o lume reînsuflețită, populate de figuri reînviată.”⁴ Pe ultima treaptă, Dimisianu așază jurnalele ce se

²*Ibidem*

³ Gabriel Dimisianu, *Lumea criticului*, Editura Fundației Culturale Române, București, 2000, p.20.

⁴ *Ibidem*.

impun posterității ca operă cu existență de sine stătătoare, dând exemplu operele lui Jules Renard, Amiel, Gide etc., toate modele pentru scriitorii *Tîrgovișteni*.

În *Toxicologia*, Mircea Horia Simionescu a notat: “Toți trei ne scriam jurnalul. După reîntâlnirea la Universitate, mi-am dat seama că în istoria literaturii nu există un jurnal ținut de trei prieteni (alte cărți scrise astfel s-au făcut), așa că le-am atras prietenilor atenția asupra ideii și am convenit să nu abandonăm specia, părțile distincte alcătuind, peste vreme, un singur opus. Fiind aproximativ de-o vârstă, trăind în medii ce reprezentau laturi foarte diferite ale uneia și aceleiași realități, legându-ne aceleași credințe artistice, puteam alcătui o panoramă largă a timpului nostru. Radu și Costache și-au publicat părți din jurnalele lor. Eu nu m-am hotărât încă să ies, n-am găsit răgazul pentru revizuirea celor vreo trei mii de pagini.”⁵ Definițiile pe care *Tîrgoviștenii* le oferă acestui gen de scriitură ilustrează tocmai strategiile și direcțiile genului, așa cum au fost ele interiorizate de acești scriitori: recuperarea derizoriului, literaturizarea existenței și a cotidianului, fapt ce presupune trecerea lui în literatură.

Deși scrierile *Tîrgoviștenilor* reprezintă un eveniment extrem de important pe scena literaturii contemporane, critica românească s-a apropiat puțin de jurnalul lui Costache Olăreanu, care urmează linia impusă de scrisul *Școlii de la Tîrgoviște*. Proza lui Olăreanu, la fel ca cea a colegilor de grupare, apelează în primul rând la biografia scriitorului, care reprezintă, cu deformările aferente oricărei autoficționalizări, baza scrierilor sale. Legătura dintre cărțile autorului este asigurată de constanta utilizare a mecanismului ce permite inserarea referinței biografice în fiecare carte. Prozele sale sunt “umplute” însă cu elemente neesențiale, relative, care amplifică scepticismul și ascund povestea.

Ucenic la clasici (1979), opera care este de o paradoxală actualitate la mai bine de o jumătate de secol de la perioada pe care o reconstituie, urmărește personajul narator, un tânăr provincial, timp de 5 ani, între 1949-1953. Jurnalul începe ca un conspect: “La ce oră m-am trezit? N-am ceas, nu-mi pot da seama [...] Plec pe jos la Anton, pe strada C.A. Rosetti, în acea cameră de la mansarda școlii profesionale de fete, cu patul imens în care ar încăpea și un regiment [...] Mănânc la tanti Despina (14,25). Bucate prea dulci [...] Apoi privesc cum grasul nenea Vasile își face siesta [...] Revin la Anton și, împreună cu Dinu, facem o vizită lui Ștefan în

⁵ Mircea Horia Simionescu, *Toxicologia sau dincolo de bine și dincoace de rău*, Ediție definitivă, Editura Humanitas, București, 2007.

Dudești [...] Ștefan, pletos ca un cleric, ne invită să mâncăm plăcintă cu vanilie și gogoși.”⁶ Acest început ce stă sub semnul incertitudinii temporale ne sugerează deja linia urmată de autor pe parcursul întregii scrieri, deoarece acesta abandonează încă de la început un principiu specific scrierilor de tip diaristic: principiul cronologiei. Prima pagină conține și singura datare: 20 februarie 1949. Jurnalul continuă cu o încălcare constantă a tuturor principiilor genului.

Olăreanu face în acest jurnal ceea ce Radu Petrescu vedea a fi pericolul acestui gen: inventarea unui personaj care să se îndepărteze de autor, chiar dacă acesta încearcă să îl facă să îi semene. Autorul vorbește despre sine ca despre un altul, asumându-și riscul de care vorbea colegul său de generație, ajungând până la a se delimita de personajul inventat, într-o notă de subsol. În chiar primele pagini ale jurnalului, cititorul întâlnește alteritatea autorului de pe copertă, descris la persoana a III-a: “Viscol. Cursuri și seminarii obișnuite. Într-o pauză cunosc pe unul C.O., cam vorbăreț*.”, pentru ca în subsolul aceleiași pagini, să fie introdus un alter-ego care ia distanță de evenimentele descrise: “Eu sunt C.O.! Îmi amintesc destul de bine amănuntele întâlnirii. Dina mă rugase s-o însoțesc până la Universitate și pe drum îmi vorbise, printre altele, și de un băiat din anul II care citește pe greci și latini. Ce m-a frapat de la început a fost timiditatea lui, o timiditate speriată, montată pe o voce tremurătoare. Discuția a pornit destul de greu. Eu vorbeam, mi se pare, despre Proust și făceam considerații asupra *tehnicii amănuntului* (acest pește cu oase prea multe), dar el îmi replica cu un zâmbet pe care l-am bănuț superior: <<Încă n-am citit. Va trebui mai întâi să-i termin pe greci, apoi voi vedea.>> Deci, citea sistematic sau, cum ar fi spus Călinescu, citea *literaturi*.” În acest proces al dedublării, al construcției unei imagini și a unui portret, autorul imaginează un personaj care nu mai este autorul jurnalului în cauză. Astfel, sinceritatea nu mai este cea care stă la baza acestui tip de scriitură, nu mai este o convenție, așa cum spunea Philippe Lejeune, ci este un truc, un mecanism ce-și creează propria retorică. Exact ca ceilalți Tîrgovișteni, Olăreanu este constant preocupat de aceste trucuri ale literaturii și conturează, chiar din primele pagini, un personaj simplu și veridic.

Pentru scriitor, jurnalul este cel care îl însoțește pe parcursul formării sale umane și intelectuale. În această perioadă, el citește neîncetat și își formează concepții pertinente despre lecturile sale, cu ajutorul acestora, dar și audiind cursurile lui G. Călinescu. Este, de asemenea,

⁶ Toate citatele vor fi date din Costache Olăreanu, *Ucenic la clasici*, Ediție definitivă, Editura ALLFA, București, 1997.

perioada când “structura interioară a celui care scrie își caută modurile expresiei sale”.⁷ *Ucenic la clasici* urmărește întreaga perioadă de ucenicie și este, poate, punctul zero și punctul de final, fixând calea urmată de student pentru a cunoaște lumea, însă mai ales propria interioritate. Nu este oglinda retrovizoare de care vorbea alter-ego-ul din subsolul paginii, ci urmărește tocmai aflarea sensului propriei existențe și, pe alocuri, construirea acesteia. Autorul se modelează pe parcursul întregului jurnal; portretul pe care și-l construiește și destinul său se țes din acest amestec pus cu precizie în pagină.

Pentru Costache Olăreanu, istoria se construiește la nivel individual, adică prin raportare la propria identitate. Astfel, în paginile jurnalului vedem o istorie a ucenicului de tip clasic cu nenumărate idei despre literatură, o istorie a lecturilor⁸ (minimum două cărți fundamentale pe săptămână), a cărților pe care dorește să le citească, a măștrilor⁹ pe care îi găsește chiar și în această epocă, “ca tot atâtea insule ale inteligenței pierdute prin mările neștiinței dogmatice”¹⁰ (Camil Petrecu, Ion Barbu, Tudor Arghezi etc), a prietenilor (Dinu, Anton, Olga, Dina, Toma, Pascal), a iubirilor (Claudia, Camelia, Mona, Mariana), a concertelor etc. Etalează, în primul rând, cărțile necitite (Rilke, frații Goncourt, Thomas Mann etc.), dar și cărțile pe care deja le-a citit (Cicero, Aristotel, Pascal, Montaigne etc.). Însă, figura lui G. Călinescu este cea care, organic, domină paginile jurnalului unui tânăr care trăiește în anii '40-50. Admirația nu e etalată, nici exhibitată, ci sunt incluse, ici, colo, remarci care evidențiază sentimentele pe care ucenicul le poartă maestrului. Trecând prin cercurile existenței, urcând treptele vieții, imaginea tânărului se revelează: de la bordel la bibliotecă, de la mâncare la lectură și vis livresc. Totul e un amestec de perfecțiune, desăvârșire și neînsemnat, profan, de la concerte și artă, la trupul prostituatelor care miros a viață. Notății de natură diverse sunt alăturate prin juxtapunere, destructurând, astfel, de cele mai multe ori, seriozitatea acestui discurs.

Drumul pe care îl parcurge este anevoios, marcat cu succese și eșecuri, cu culmi de glorie și decăderi. Pe parcursul acestui drum, tânărul se observă neîncetat, se vede, se analizează

⁷ Ioan Holban, *Literatura română subiectivă de la origini până la 1990. Jurnalul intim. Autobiografia literară*, Editura Tipo Moldova, Iași, 2007, p. 181.

⁸ “Toată după-amiaza cu Radu. Mi-l recomandă pe Jules Renard. Doamne, câte mai am de citit” (p. 38), “Iau în mâini, cu emoție, jurnalul lui Jules Renard.” (p.120)

⁹ De la cursul lui Vianu (10-12) plec cu un stomac sălbatic (o poftă nebună de a devora cărți, autori, curente, literaturi). Citesc prea puțin. Iar faptul că nu cunosc engleza, germana, italiana mă privează de niște surse de neînlocuit.” (p. 86-87)

¹⁰ Monica Livinescu, *Unde scurte*, III, Editura Humanitas, București, 1994, p. 124.

constant. E atent la propria formație intelectuală. Mizează pe autoscopie, nu pe aspectul documentar al speciei pe care o pune în pagină, astfel descoperindu-se pe sine în alții, în măștrii pe care-i caută și îi admiră. Orice eveniment exterior ce lasă o amprentă pe retina diaristului, orice întâlnire, orice persoană admirată sau discuție, în contradictoriu sau nu, devin, în jurnal, depozite interioare. Interiorul se coagulează imprevizibil pe parcursul acestui drum pe care tânărul trăiește viața, o observă, o descrie, o interiorizează, pentru ca apoi să o transforme în literatură: “fiecare fapt trăit este asumat în orizontul activizării sale: oglinda jurnalului *deformează* realitatea pentru a constitui o alta, *privirea* personajului din *Ucenic la clasici* educând *vederea* romancierului”¹¹. Jurnalul îl inițiază pe Olăreanu în arta scrisului, îl conduce spre direcții neașteptate, cuprinde povestea vieții și a creației, adică povestea formării în viață și în literatură. Acesta este punctul din care ficțiunea irupe, în fiecare pagină talentul de romancier fiind ușor vizibil: “Reiau jurnalul după o lungă întrerupere. În cele câteva luni de *ne furnal*, ceva nu a mers, parcă aș fi fost părăsit de toți, n-am mai știut *ce* și *cum* să văd. Când scriu câteva rânduri în caiet am falsa senzație că reușesc să cunosc mai bine niște lucruri. Un fapt mărunț e pus la microscop ca un purice și atunci am în față un animal ciudat.”

Costache Olăreanu se îndepărtează de metatextul Tîrgoviștean și procedează la o reconsiderare a genului, în primul rând sub raport cantitativ. Nici pentru Olăreanu, nici pentru Țopa, jurnalul nu este ceea ce a fost pentru Radu Petrescu, deși autorul *Ucenicului la clasici* preia formula acestuia: *vivre c'est écrire le journal*. De aici rezultă echivalarea existență – scriitură/ literatură, chiar dacă, la prima vedere, perspectiva abordată pare una delibertat *terre-à-terre*¹²: “Când m-am apucat să scriu jurnal, adică pe la nouăsprezece ani, am mimat gestul mai vechi al celor doi prieteni menționați în însemnările mele prin R. și T. Ochii mei nedesprinși cu oamenii și fantasmale învățau să înregistreze într-un mod special lucrurile, să rețină umbre și lumini pe care le descopereau uimiți, să dea unor situații aparent banale semnificații deosebite. Cu timpul, îmi dădeam seama că trăiesc aproape exclusiv pentru ce aveam să scriu seara în jurnal, existența mea devenind mai mult un pretext pentru observațiile pe care le făceam.”¹³ Are opinii diverse despre jurnal ca gen literar, asemenea oricărui autor care practică această specie. Crede că jurnalul este “un fel de joc” în care consemnezi “numai amănunte”, că jurnale scriu

¹¹ Ioan Holban, *op.cit.*, p. 181.

¹² Ion Buzera, *Școala de proză de la Tîrgoviște*, Editura Paralela 45, Pitești, 2007, p. 38.

¹³ Costache Olăreanu, *Vedere din balcon*, Editura Eminescu, București, 1971, p. 68.

doar cei timizi, “vanitoșii scriu ori memorii, ori telegrame...” Nu ezită să se raporteze la tradiția jurnalului: îi place “frază scurtă și țepoasă a unui Renard”, pe care îl citește “cu emoție...și cu senzația unei femei posedate de un bărbat mușchiulos și necunoscut”. Pe de altă parte, scriitura lui Goncourt îi pare “mai bună”. Cu altă ocazie, opinia sa este asemănătoare cu cea a lui G. Călinescu, jurnalul fiind “o listă a zilelor inutile”.

Însă tocmai această scriere salvează viața de la uitare și o transformă în literatură. Olăreanu mărturisește în pragul anului 1952: “...văd că zilele au început să fie pline de <<evenimente>> și de aceea voi întrerupe acest caiet. Nu mi-ar plăcea în nici un fel ca mai târziu să fie socotit *un document* sau așa ceva.” Autorul este interesat de firescul existenței umane și, mai ales, de literaritatea acesteia. În paginile jurnalului său, pactul autobiografic teoretizat de Philippe Lejeune este contaminat de cel ficțional. În primul rând, Costache Olăreanu procedează intens la o selecție a elementelor din realitate, urmând traseul spre literatură: descompune realul, cotidianul, existența, evenimentul insignifiant și construiește imaginile pe care le pune în jurnal, adică el construiește literatură.

În al doilea rând, inserează în paginile volumului *Ucenic la clasici* fragmente de jurnal apocrif, care, deși sunt contrafăcute, sunt atribuite unor persoane reale: “Din Jurnalul lui Toma”, “Din jurnalul lui Piți”, “Din jurnalul imaginar al lui Radu”, “Din jurnalul imaginar al Dinei”, “Din jurnalul imaginar al lui Dinu”, “Din jurnalul imaginar al lui Nas-Mare”, “Din jurnalul imaginar al lui Didel”. De exemplu: “Mihai îmi dă să citesc primul lui caiet de jurnal. Improvizez un fragment în maniera sa: <<Delir și durere. Cerul sticlos, copacii plini de podoabe albe. O tremurare ca de frunză a sufletului. Bună seara, femeie!>>.” Aceasta este, probabil, o nouă ocazie pentru tânărul student să își exerseze până în stiluri diverse. Însă, prin introducerea unor astfel de fragmente, autenticitatea, convenție diaristică, este subminată în mod voit. Devine, astfel, evident că nu mai avem un jurnal în manieră clasică, ci, probabil, un “roman al unui jurnal”, așa cum notează Monica Lovinescu pe coperta a IV-a a ediției definitive. În acest jurnal, dar și în *Confesiuni paralele* sau *Poezie și autobiografie*, Costache Olăreanu pledează pentru o

“literatură a adevărului”, dominată de continuitatea dintre real și imaginar, dintre biografic și fictiv, lucru semnalat și de Carmen Mușat în *Strategii ale subversiunii*.¹⁴

Aparent, jurnalul ascunde imaginea reală a epocii în care a fost creat, însă atrocitățile perioadei se reconstruiesc tocmai din pauze, ale cititorului sau ale autorului. Grijile, emoțiile, temerile și speranțele acestui tânăr se întrevăd tocmai în aceste spații goale, în aceste tăceri asumate: “În jurnalul lui Costache Olăreanu tăcerea *se aude* și e explozivă: ea conține toată frica, toate inhibițiile, toate eforturile de pază bună care să treacă primejdia rea și toate metodele de supraviețuire ale unui tânăr de 20 de ani, student în Bucureștiul anului 1949. Tăcerea e contrapartea îngrijorată a tinereții lipsite de griji.”¹⁵ Opțiunea autorului pentru tăcere, pentru a ascunde răul unei epoci cu scopul de a se concentra strict pe imaginea formării unui tânăr este, așa cum subliniază și Ioana Pârvulescu în prefața ediției definitive a jurnalului său, cea care dă autenticitatea acestui jurnal.¹⁶ Autenticitatea astfel înțeleasă devine o categorie literară, o opțiune asumată de către autor: “De câte ori nu mi s-a întâmplat ca despre ziua în care mi-a murit o cunoștință la care țineam, iar un huligan mi-a tăiat cu o lamă cusătura de la spate a pardesiului, provocându-mi atâta furie că nu am mai fost atent la lucrurile din jur, din care cauză am fost azvârlit de botul unei mașini într-o vitrină, la întretăierea Bulevardului Domniței cu Calea Moșilor, zic, de câte ori nu mi s-a întâmplat să scriu în jurnal despre o asemenea zi doar atât. <<Nori ușori, presimțitori de ploaie?>>”¹⁷ De la bun început, Olăreanu contestă capacitatea jurnalului de a reflecta fidel realitatea, aspectul său de document din care poți reconstitui existența. Putem, însă, intui cel puțin atmosfera epocii din atmosfera de la cursurile lui Călinescu, din alegerea locului și a momentului în care să citească anumite cărți ce ar putea fi considerate un pericol intelectual¹⁸. Anumite drame personale se întrevăd, de asemenea: “De la Huși primesc un pachet pe care îl desfăc nerăbdător. O pereche de pantofi! Și un bilet scris de

¹⁴ Carmen Mușat, *Strategii ale subversiunii. Incursiuni în proza postmodernă*, Editura Cartea Românească, București, 2008, p. 287.

¹⁵ Ioana Pârvulescu, *Prefață. Forever Young* la volumul *Ucenic la clasici*, Ediție definitivă, Editura ALLFA, București, 1997, p.5-6.

¹⁶ “În aceste pagini tăcerea și nu notația e dovada cea mai bună a autenticității și sincerității jurnalului și e un document mult mai tulburător pentru mine decât toate adevărurile cosmetizate din romanele politice”, *ibidem*.

¹⁷ Costache Olăreanu, *Vedere din balcon*, ed. cit., p. 71.

¹⁸ “București. Ploaie și furtună. Colind toată după amiaza anticariatele. Cumpăr un Platon în <<Belles lettres>> (*Ion, Menexène, Euthydème*). Dau toți banii pe care îi păstrasem pentru plata cantinei. Seara, la <<Casa Universitară>>, audiție pe plăci. La cămin, ca să nu mai fiu pârât de Corcodel că citesc literatură <<neserioasă>>, mă închid în closet cu Stendhal, carat sub haină. Colegii cred că sunt constipat”.

mama: <<Să-i porți sănătos!>>. Se pare că tata a fost dus la Canal”. Din nota cronologică aflăm unele lucruri care au fost excluse din jurnal și poate și motivația acestei tăceri asurzitoare. Fiu de deținut politic, a fost admis la facultatea de Pedagogie-Psihologie datorită lui Ralea, prietenul tatălui său. Tot datorită acestuia, va fi transferat la Cluj pentru a fi ferit de exmatricularea de care, în final, nu scapă.

Într-una dintre notele de subsol în care alter-ego-ul intervine, regăsim comentarii ironice la adresa lipsei evenimentelor: “Ce ocazie formidabilă a avut autorul acestor însemnări de a ne da o imagine uluitoare a acelei epoci, pe cât de contradictorie, pe atât de vie și interesantă! Imaginați-vă un ochi proaspăt care să fi putut absorbi cantitatea imensă de fapte, de mici și mari evenimente, de situații, aproape incredibile, pentru a ni le restitui în lumina reală, nuanțată? Să fi fost mai atent la fizionomiile din jur, la mișcările sufletești, numeroase și imprevizibile, la acele alternări de umbră și soare, atât de specifice perioadei, și am fi avut astăzi o fidelă oglindă retrovizoare.” De asemenea, colegul de școală, Alexandru George, care la un moment dat și-a negat apartenența la această grupare, subliniază posibila motivație a absenței mării istorii din (acest) jurnal: “În subsolul realității sociale pe care o dominau comuniștii era atâta lume, încât mă aflam tot în societate. Era lumea mea, oameni foarte diferiți, dar cu care împărtășeam nefericirile, ideile, bună parte dintr-un trecut comun, chiar și speranțele. [...] o lume vorbărească, comunicativă, o lume a convivialității, chiar dacă aceasta era făcută prin dezbateri și contraziceri, a fost formal anihilată de comunism, dar în realitate s-a păstrat sub forma unor mici enclave, în cercuri de prieteni, de familie, de oameni care se credeau în siguranță și puteau să-și comunice adevăratele gânduri.”¹⁹ Astfel, Olăreanu trăia într-un univers propice formării intelectuale, iar acest lucru era cel mai important pentru tânărul student. Milovan Djilas afirma că istoria unei familii poate reprezenta portretul unei întregi țări. Astfel, mica istorie a individului care trăiește în comunism poate fi ilustrată prin acest jurnal ce nu se oprește asupra unor cazuri dramatice, ci asupra formării intelectuale a tânărului student care, mai târziu, va schimba traseul nostru cultural.

Deși ne-am fi așteptat la un scris cu sincope, cu defecte și sughițuri de la un tânăr ucenic, neformat, în al doilea deceniu de existență, “în scris, în stil, tinerețea lui Costache Olăreanu este

¹⁹ Alexandru George, *art.cit.*, p. 7.

vârsta clasicului (tânăr perfect dezvoltat, vârsta lui Ahile, cum a spus maestrul său)²⁰. Acesta nu dă amănunte gratuite, iar fiecare notație pe care o pune în pagină pare a avea un caracter autonom. Poți extrage orice fragment din acest jurnal, iar acesta îți va părea o scenă desăvârșită, ce dă dovada maturității stilistice a autorului. Lipsesc patetismul și sentimentalismul exagerat, iar întâmplările, faptele, imaginile și portretele puse în pagină se succed cu rapiditate, imitând stilul dezordonat al existenței.

Jurnalul este superior, din punct de vedere estetic, cărților publicate anterior, propunând într-o formulă narativă simplă o substanță epică densă, marcată de umor, autoironie și aluzii pline de sens. Deși aceste însemnări au fost, probabil, revizuite înainte de a fi trimise la tipar, impresia este de sinceritate: “*Ucenic la clasici*, jurnalul literar al unui tânăr care avea, în 1949, 20 de ani și a întârziat să apară timp de 30 de ani, dovedește încă din adolescență un scriitor atât de matur, atât de stăpân pe mijloacele sale, atât de meșter în a-și tăia elanurile lirice printr-un umor de factură modernă, încât nu mai înțelege ce surplus de maturitate sau de meșteșug au putut aduce anii trecuți până la prima publicare din 1971”²¹.

Bibliografie

1. OLĂREANU, Costache, *Vedere din balcon*, Editura Eminescu, București, 1971.
2. OLĂREANU, Costache, *Confesiuni paralele*, Editura Cartea Românească, București, 1978.
3. OLĂREANU, Costache, *Poezie și autobiografie*, Editura Cartea Românească, București, 1994.
4. OLĂREANU, Costache, *Ucenic la clasici*, Ediție definitivă, Editura ALLFA, București, 1997.
5. PETRESCU, Radu. *Jurnal. Ediție integrală*, Ediție îngrijită de Adela Petrescu, Prefață de Ion Bogdan Lefter, Editura Paralela 45, Pitești, 2014.

²⁰ Ioana Pârvulescu, *Prefață. Forever Young* la volumul *Ucenic la clasici*, Ediție definitivă, Editura ALLFA, București, 1997, p.7-8.

²¹ Monica Lovinescu, *op.cit.*, p. 121.

6. SIMIONESCU, Mircea Horia, *Toxicologia sau dincolo de bine și dincoace de rău*, Ediție definitivă, Editura Humanitas, București, 2007
7. SIMION, Eugen coord., *Dicționarul general al literaturii române*, vol. IV: P-R, Editura Univers Enciclopedic, București, 2005.
8. ZACIU, Mircea, Papahagi, Marian, Sasu, Aurel, *Dicționarul scriitorilor români*, M-Q, Editura Albatros, București, 2001.
9. BATTISTINI, Andrea, *Lo specchio di Dedalo. Autobiografia e biografia*, Il Mulino, Bologna, 1990.
10. DOLFI, Anna, *Journal intime e letteratura moderna*, Bulzoni, Roma, 1989.
11. CORNEA, Paul, *Introducere în teoria lecturii*, Ediția a II-a, Polirom, Iași, 1998.
12. DIDIER, Bèatrice, *Le journal intime*, Presses Universitaires France, Paris, 2002.
13. GIRARD, Alain, *Le journal intime*, Presses Universitaires France, Paris, 1963.
14. LEJEUNE, Philippe, *Pactul autobiografic*, Traducere de Irina Margareta Nistor, Editura Univers, București, 2000.
15. ROUSSET, Jean, *Narcisse romancier. Essai pur la première personne dans le roman*, Librairie José Corti, Paris, 1973.
16. ANGHELESCU, Mircea, *Literatură și biografie*, Editura Universal Dalsi, București, 2005.
17. BUZERA, Ion, *Școala de la Tîrgoviște*, Editura Paralela 45, Pitești, 2007.
18. CĂRTĂRESCU, Mircea, *Postmodernismul românesc*, Editura Humanitas, București, 1996.
19. CIMPOI, Mihai, *Anatomia ființei. Școala literară și artistică de la Tîrgoviște*, Editura Bibliotheca, Tîrgoviște, 2014.
20. CRISTEA, Dan, *Versiunea și subversiune. Paradoxul autobiografiei*, Editura Crtea Românească, București, 1999.
21. DIMISIANU, Gabriel, *Lumea criticului*, Editura Fundației Culturale Române, București, 2000.
22. DOBRESCU, Caius, *Modernitatea ultimă*, Editura Univers, București, 1998.
23. DRAGOLEA, Mihai, *În exercițiul ficțiunii. Eseu despre Școala de la Tîrgoviște*, Editura Dacia, Cluj, 1992.

24. GLODEANU, Gheorghe, *Narcis și oglinda fermecată. Metamorfozele jurnalului intim în literatura română*, Editura Tipo Moldova, Iași, 2012.
25. HOLBAN, Ioan, *Literatura subiectivă. Jurnalul intim. Autobiografia literară*, Editura Minerva, București, 1989.
26. HOLBAN, Ioan, *Literatura română subiectivă de la origini până la 1990. Jurnalul intim. Autobiografia literară*, Editura TipoMoldova, Iași, 2007.
27. IORGULESCU, Mircea, *Firescul ca excepție*, Editura Cartea Românească, București, 1979.
28. IORGULESCU, Mircea, *Rondul de noapte*, Editura Cartea Românească, București, 1974.
29. LEFTER, Ion Bogdan, *Primii postmoderni: „Școala de la Tâgoviște”*, Editura Paralela 45, București, 2003.
30. LOVINESCU, Monica, *Unde scurte*, III, Editura Humanitas, București, 1994.
31. MANOLESCU, Ion, *Literatura memorialistică*, Editura Humanitas, București, 1996.
32. MANOLESCU, Nicolae, *Literatura română postbelică. Proza. Teatrul*, Editura AULA, Brașov, 2001.
33. MANOLESCU, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, Editura Paralela 45, Pitești, 2008.
34. MIHĂIEȘ, Mircea, *Cartea eșecurilor. Eseu despre rescriere*, Editura Univers, București, 1990.
35. MIHĂIEȘ, Mircea, *Cărțile crude. Jurnalul intim și sinuciderea*, Editura Amarcord, Timișoara, 1995.
36. MIHĂIEȘ, Mircea, *De veghe în oglindă*, Ediția a II-a, Editura Cartea Românească, București, 2005.
37. MINCU, Marin, *Textualism și autenticitate. Eseu despre textul poetic*, III, Editura Pontica, Constanța, 1993.
38. MUȘAT, Carmen, *Strategiile subversiunii. Incursiuni în proza postmodernă*, Editura Cartea Românească, București, 2008.
39. SIMION, Eugen, *Sfidarea retoricii. Jurnal german*, Editura Cartea Românească, București, 1985.

40. SIMION, Eugen, *Scriitori români de azi*, vol. IV, Editura Litera, București, 1998.
41. SIMION, Eugen, *Genurile biograficului*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2002.
42. SIMION, Eugen, *Ficțiunea jurnalului intim*, vol. I-III, Editura Univers Enciclopedic, București, 2005.
43. SIMION, Ion, *Vămile posterității, secvențe de istorie literară*, București, 2012.
44. ZAMFIR, Mihai, *Cealaltă față a prozei*, Editura Cartea Românească, București, 2006.
45. GEORGE, Alexandru, "Literatura de sertar", în *Luceafărul*, nr. 7 (351)/ 25 februarie 1998.
46. HOLBAN, Ioan, *A treia dimensiune*: <http://convorbiri-literare.dntis.ro/HOLBANiun7.html>.
47. LEFTER, Ion Bogdan, "Mereu despre jurnal" în *Observator cultural*, nr. 167/ mai 2003.